ផ្នែក សាសនា

វិចារណកថា

អំពី ការ ត្រឡប់ ខ្លួន

លោក ស៊ិន – ហ៊ាង រៀបរៀង

បុគ្គលណាធ្វើអំពើបាបហើយ បិទខ្ទប់អំពើបាបនោះ ដោយកុសល គឺ អរហត្តមគ្គបាន បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ញ៉ាំងខន្ធាទិលោកនេះ ឲ្យភ្លឺច្បាស់ ដូចព្រះចន្ទ្រះផុតចាកពពក ។
(អង្គុលិមាត្ថេរវត្ថុ គាថាធម្មបទ)

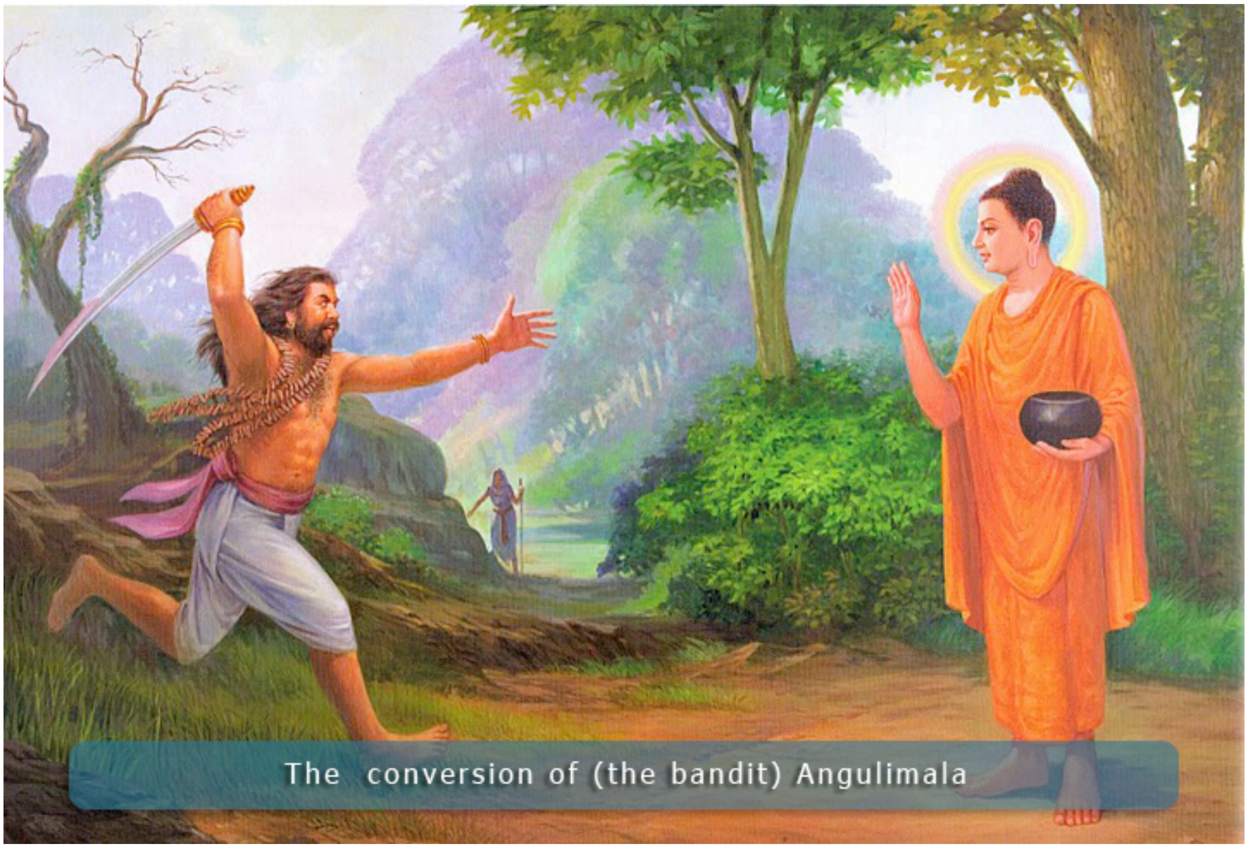

បុគ្គលណាមួយ កាលពីមុនប្រមាទហើយ លុះកាលជាខាងក្រោយមិនប្រមាទវិញ បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ញ៉ាំងខន្ធាទិលោកនេះ ឲ្យភ្លឺច្បាស់ដូចព្រះចន្ទ្រះផុតចាកពពក ។ (សមជ្ជនត្ថេរវត្ថុ គាថាធម្មបទ)

អធិប្បាយ : កាល បើ យើង ពិចារណា ដោយ ម៉ត់ចត់ ចំពោះ ពាក្យ ប្រៀន ប្រដៅ ខាង ព្រះពុទ្ធសាសនា តាមន័យពុទ្ធភាសិតខាងលើនេះ តែងបានជួបប្រទះនូវគោលវប្បធម៌នៃការត្រឡប់ខ្លួននេះមាននៅច្រើនកន្លែង ព្រមទាំងមានសេចក្តីជ្រាលជ្រៅគួរធ្វើទុក្ខក្នុងចិត្តពន់ពេក ។ ពុទ្ធសាសនាបានចោលពន្លឺមកលើផែនដីកម្ពុជាតាំងពីបុរាណកាល, ប្រជាជាតិខ្មែរក៏បានទទួលនូវវប្បធម៌ពុទ្ធសាសនាទុកជាសរណៈដ៏ឧត្តមតាំងពីកាលនោះរៀងមក ដើម្បីបង្ក្រាបសេចក្តីភិតភ័យ នឹងដើម្បីសម្រេចសេចក្តីប្រាថ្នា ព្រមទាំងបញ្ជាក់នូវសេចក្តីទុកចិត្តរបស់ខ្លួនក្នុងអនាគត មិនគួរបំភ្លេចចោលនូវគោលធម៌ការត្រឡប់ខ្លួនដ៏សំខាន់នេះ ហើយបណ្តោយខ្លួនឲ្យលិចលង់ក្នុងសេចក្តីសាបសូន្យ ឬក៏ធ្វើសេចក្តីអាក្រក់រឹតតែខ្លាំងឡើងដោយគិតខ្លីថា << បានជាខូចជ្រុលទៅហើយ ត្រូវខូចឲ្យពេញទី >> ប្រហែលគ្នានឹងថា << ប្រឡាក់ភក់ហើយ ខ្លាចអ្វីនឹងចុះភក់ទៀត >> នោះឡើយ។

មែនពិតក្នុងលោកនេះ មនុស្សយើងគ្រប់គ្នាដែលធ្វើកិច្ចការអ្វីមួយ តែងមានការខុសខ្លះជាធម្មតា បើមិនច្រើនក៏តិច ដូចសុភាសិតលោកចងទុកថា << មនុស្សដែលមិនខុស គឺមនុស្សមិនធ្លាប់ធ្វើអ្វីឡើយ, ការខុសជារបស់អ្នកធ្វើ ការឲ្យអភ័យជារបស់ទេវតា >> ។ មានសុភាសិតមួយបទទៀតបញ្ជាក់សេចក្តីនេះថា << កំហុសជារបស់មនុស្ស តែមនុស្សដែលល្អត្រូវចេះត្រឡប់កែខ្លួន >> ។

ខាងព្រះពុទ្ធសាសនាបានអនុមតិយល់ព្រមថា បុគ្គលក្នុងលោកមានឱកាសនឹងប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ឬធ្វើខុស ដែលនាំឲ្យវិនាសបានដោយងាយណាស់ ព្រោះមានវត្ថុចោមរោមដែលដឹកនាំឲ្យកើតកិលេស ជាហេតុឲ្យធ្វើអាក្រក់ជាច្រើន ទើបលោកប្រៀនប្រដៅឲ្យមានសតិស្មារតីនឹងការពិចារណាជាមុន អំពីដំណើរធ្វើកិច្ចការអ្វីៗតទៅ តែថា បើជាអ្នកធ្វើខុសរួចហើយ នឹងត្រឡប់ធ្វើឲ្យត្រូវវិញមិនបាន តើគួរនឹងបណ្តោយទុកឲ្យនៅខុសដូច្នោះរហូតទៅ ឬថានឹងធ្វើនូវសេចក្តីខុសនោះ ឲ្យរឹតតែខុសខ្លាំងឡើង ដោយប្រកាន់គោលងាយៗថា កាលបើបានជាខូចជ្រុលទៅហើយ ត្រូវខូចឲ្យពេញទី, ន័យនេះគប្បីជ្រាបដោយឧបមា,

សំពត់ស្លៀកដណ្តប់ដែលដាច់ដាចធ្លុះធ្លាយទៅដោយហេតុណាមួយ បុគ្គលគួរនឹងប៉ះជុលឲ្យល្អ ឬគួរនឹងស្លៀកដណ្តប់ទៅទាំងដាចយ៉ាងនេះ ឬថាគួរនឹងប៉ះជុលឲ្យល្អ ឬគួរនឹងស្លៀកដណ្តប់ទៅទាំងដាចយ៉ាងនេះ ឬថាគួរនឹងហែកឲ្យរឹតតែដាច់ ហើយស្លៀកដណ្តប់ ? ន័យនេះត្រូវតបថា គួរតែប៉ះជុលឲ្យល្អ ។

មួយទៀត បុគ្គលមានកាយប្រឡាក់របស់ស្មោកគ្រោក មានក្លិនស្អុយជាដើម, តើគួរនឹងលាងឲ្យជ្រះសិន ឬបណ្តោយទុកឲ្យនៅ ឬថាគួរនឹងយករបស់ស្មោកគ្រោកនោះ មកលាបខ្លួនឲ្យរឹតតែប្រឡាក់ច្រើនថែមទៀត ? ន័យនេះត្រូវតបថា គួរលាងចេញឲ្យស្អាត ។

មួយវិញទៀត បុគ្គលដើរទៅកាន់ទីបំណងណាមួយ លុះដល់ផ្លូវបែកជា២ ក៏ច្រឡំស្រពេចស្រពិលចាំមិនបានថា ផ្លូវណាត្រូវខុស លុះកាលជ្រើសរើសដើរទៅតាមផ្លូវណាមួយអស់វេលាជាយូរទើបដឹងថា ដើរខុសផ្លូវ, តើគួរនឹងត្រឡប់ក្រោយមកកាន់ផ្លូវបែកចាស់ ហើយដើរផ្លូវដែលត្រូវតទៅជាថ្មីទាំងដឹងខ្លួនថា ខុសហើយនោះ ឬគួរឈប់ស្ងៀមនៅត្រឹមនោះ ឬថាគួរដើរតទៅទៀត ? សូម្បីន័យនេះក៏ត្រូវតបថា គួរត្រឡប់ក្រោយមកដើរផ្លូវដែលត្រូវតទៅជាថ្មី ។

ការងារឬសេចក្តីប្រព្រឹត្តក៏ដូចគ្នា អ្នកណាធ្លាប់ខុសមកហើយ មិនគួរបណ្តោយឲ្យនៅយ៉ាងនោះ ឬចូលចិត្តធ្វើឲ្យរឹតតែខុសខ្លាំងទេ គួរតែគិតកែខៃត្រឡប់ខ្លួនធ្វើតាមផ្លូវដែលល្អ ត្រូវ ទើបប្រពៃ ។

អ្នកដែលធ្លាប់ធ្វើខុសមកហើយ ដកអាល័យក្នុងជីវិតពុំបាន ឬកើតទោសៈធ្វើសេចក្តីខុសទាំងបំពាន ឈ្មោះថាប្រគល់ខ្លួនឯងឲ្យដល់នូវសេចក្តីអាក្រក់នឹងសេចក្តីខុសជាប្រាកដ ឈ្មោះថាមិនមែនជាម្ចាស់របស់ខ្លួនឯង ទាំងឈ្មោះថា មិនបានធ្វើតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅខាងព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលប្រដៅឲ្យផ្គត់ផ្គង់ជីវិតរបស់ខ្លួនឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងផ្លូវល្អ ដោយការធ្វើសេចក្តីល្អទៀតផង ។ បុគ្គលគួរបណ្តុះសតិអារម្មណ៍ចំពោះការប្រព្រឹត្តរបស់ខ្លួនក្នុងបច្ចុប្បន្ន នឹងអនាគតទៅជាថ្មី ឲ្យត្រូវតាមគន្លងធម៌ ព្រមទាំងគួរប្រកបហេតុនៃសេចក្តីចំរើន តាមសមគួរដល់ផ្លូវលោក ឬផ្លូវធម៌ទើបអាចជួយខ្លួនឯងដែលជាអ្នកងងឹតមកហើយ ឲ្យរុងរឿងភ្លឺស្វាងតទៅ , ឧបមាដូចផ្កាឈូកកើតក្នុងគំនរសម្រាម កាលដុះលូតលាស់ខ្ពស់ឡើង គង់មានក្លិនក្រអូបចេញទៅបាន ។ ខាងព្រះពុទ្ធសាសនាសរសើរចំពោះបុគ្គលនេះថា ជាអ្នកមិនព្រមបណ្តោយខ្លួន ឲ្យនៅក្នុងអំណាចនៃសេចក្តីអាក្រក់នឹងសេចក្តីខុស ។ កាលបើពោលបញ្ជាក់ពាក្យថា << កំហុសជារបស់មនុស្ស តែមនុស្សដែលល្អត្រូវចេះត្រឡប់កែខ្លួន >> ក៏គួរពិចារណាដល់គោលវប្បធម៌ខាងព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលប្រៀនប្រដៅចំពោះការត្រឡប់កែខ្លួននេះតទៅទៀត ។

១- ក្នុងព្រះត្រៃបិដក មានរឿងប្រាកដថា ភិក្ខុខ្លះ ព្រាហ្មណ៍ខ្លះ ប្រព្រឹត្តល្មើសចំពោះព្រះពុទ្ធព្រោះចូលចិត្តខុស កាលបើដឹងខ្លួនថាខុស ទូលសូមខមាទោស, ព្រះអង្គក៏ទ្រង់ប្រទានអភ័យហើយត្រាស់ថា << ការដែលបុគ្គលឃើញទោសប្រព្រឹត្តល្មើសហើយ ត្រឡប់ធ្វើឲ្យត្រូវតាមគន្លងធម៌ សង្រួមប្រយ័ត្នទៅវិញនោះ ជាសេចក្តីចំរើនក្នុងវិន័យព្រះអរិយៈ >> នេះសំដែងឲ្យឃើញថា ក្នុងអរិយវិន័យមិននិយមនូវការចចេស ឬព្រងើយកន្តើយក្នុងការដឹងខ្លួនថា ប្រព្រឹត្តខុសល្មើសចំពោះអ្នកដទៃ ។

២- ក្នុងផ្លូវវិន័យ ភិក្ខុណាប្រព្រឹត្តខុស ជាហេតុឲ្យសង្ឃដាក់ទោសដូចមិនឲ្យមានអ្នកណាគប់រកនិយាយចរចាជាមួយ ឬគ្រហស្ថណាប្រព្រឹត្តបង្ករឿងឲ្យកើតសេចក្តីវិនាសដល់ភិក្ខុសង្ឃនឹងសាសនា, សង្ឃត្រូវសូត្រប្រកាសផ្កាប់បាត្រ មិនទទួលទេយ្យធម៌របស់អ្នកនោះ ។ កាលបើភិក្ខុនឹងគ្រហស្ថទាំងនោះត្រឡប់កែខ្លួនបាន , សង្ឃក៏សូត្រប្រកាសលើកទោសនោះចោលចេញ ឲ្យជាអ្នកមានសិទ្ធិសិរីភាពតាមធម្មតាដូចដើម នេះសំដែងឲ្យឃើញថា ការដាក់ទោសនោះ ពិតជាមានបំណងល្អចំពោះអ្នកប្រព្រឹត្តខុសឲ្យបានត្រឡប់កែខ្លួនត្រូវវិញជាប្រាកដ ។

៣- ក្នុងការប្រៀនប្រដៅ អំពីសេចក្តីមិនប្រមាទ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រដៅមិនឲ្យប្រមាទក្នុងការលះបង់នូវការឃើញខុស ធ្វើសេចក្តីឃើញឲ្យត្រូវ ។ រីឯការឃើញនេះ នឹងធ្វើឲ្យឃើញត្រូវរហូតទៅគ្រប់រឿងនោះៗ ជាការកម្រណាស់ ព្រោះរឿងដែលខ្លួនមិនធ្លាប់សិក្សាស្រាវជ្រាវ ឬរឿងដែលខ្លួនដឹងមិនពិត ក៏ជាការចាំបាច់ត្រូវតែមានសេចក្តីឃើញខុស ចូលចិត្តខុសខ្លះពុំខាន ។ ពិសេសបំផុតក្នុងធម្មប្បដិបត្តិ មានគណាចារ្យមេលទ្ធិប្រៀនប្រដៅជាច្រើន ដែលប្រាកដថាសូម្បីតែព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នៃយើង ក៏ធ្លាប់បានសិក្សានឹងប្រតិបត្តិតាម ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់គណាចារ្យទាំងនោះដែរ តែការសិក្សាគ្រប់គ្រាន់ហើយឃើញថានៅមិនមែនជាផ្លូវត្រូវពិតប្រាកដ ទើបទ្រង់ស្រាវជ្រាវរាវរកដោយព្រះអង្គឯងជាថ្មីទៀត នេះឯងសំដែងឲ្យឃើញថាព្រះអង្គទ្រង់ប្រកាន់ហេតុផលដែលត្រូវ ចេះត្រឡប់តែព្រះអង្គមិនព្រមលិចលង់នៅក្នុងសេចក្តីខុស មនុស្សខ្លះមានសេចក្តីឃើញយ៉ាងណា ក៏ក្រាញរឹងជំហរនៅយ៉ាងនោះ សូម្បីដឹងថាសេចក្តីឃើញរបស់ខ្លួននោះខុស ក៏មិនព្រមលះបង់ផ្លាស់ប្តូរឡើយ ។ ព្រះកុមារកស្សបៈជាសាវករបស់ព្រះពុទ្ធ បានប្រៀបបុគ្គលបែបនេះ ទៅនឹងអ្នកដែលមិនព្រមលះបង់ចោលនូវសម្ពាយសម្បក ព្រលជាដើម ដោយបំណងនឹងធ្វើប្រយោជន៍ខ្លះដើម្បីខ្លួន សូម្បីបានជួបប្រទះនូវវត្ថុមានដំឡៃផ្សេងៗ ក្នុងរយៈផ្លូវមានមាសប្រាក់ជាដើម ក៏មិនព្រមលះបង់ចោលនូវសម្ពាយនោះដែរ ដោយនឹកស្តាយថាសម្ពាយនេះខ្លួនបានវេចស្ពាយមកយូរយារណាស់ហើយ ។ មួយទៀតក្នុងការសន្ទនាធម៌ ឬសន្ទនារឿងរ៉ាវផ្សេងៗនឹងអ្នកដទៃ បើប្រាថ្នាប្រយោជន៍ពិតៗ ក៏គួរតែព្រមទទួលខុសចំពោះអ្នកដទៃ ក្នុងពេលដែលឃើញថាពាក្យរបស់ខ្លួនមិនត្រឹមត្រូវ ហើយយកតាមហេតុផលរបស់អ្នកដទៃដែលត្រឹមត្រូវល្អជាង ។ ឧទាហរណ៍ដូចព្រះនាគសេនត្ថេរ កាលសន្ទនានឹងព្រះបាទមិលិន្ទ្រក៏បានថ្វាយសេចក្តីចូលចិត្តជាមុនថា ត្រូវសន្ទនាគ្នាតាមបណ្ឌិតវាទ គឺប្រកាន់ហេតុផលដែលត្រូវជាប្រមាណ, នេះឈ្មោះថាសំដែងនូវការត្រឡប់កែខ្លួនចាកភាពជាអ្នកឃើញខុសហើយ ត្រូវព្យាយាមសិក្សាស្រាវជ្រាវរកឲ្យដឹងពិតក្នុងរបស់នោះដោយខ្លួនឯង ។ មួយវិញទៀតកាលសន្ទនាប្រាស្រ័យនឹងអ្នកដទៃ ក៏គួរយល់ព្រមតាមសេចក្តីឃើញណាដែលត្រឹមត្រូវដោយហេតុផល មិនគួរប្រកាន់ខុសរឹងជំហរតាមមតិរបស់ខ្លួន ទាំងដឹងថាខុសការចេះត្រឡប់កែខ្លួនបានដូច្នេះ រមែងប្រព្រឹត្តដើម្បីប្រយោជន៍ខ្លួនយ៉ាងច្រើន ។

៤- អ្នកណាក៏ដោយ សូម្បីធ្លាក់ខ្លួនទៅជាមនុស្សអាក្រក់ប្រព្រឹត្តអាក្រក់មកពីមុនយូរហើយ ដោយមានវត្ថុចោមរោមដឹកនាំក្តី ដោយសេចក្តីល្ងង់ខ្លៅអាប់ឥតបញ្ញា ឬដោយហេតុណាៗក្តី កាលបើដឹងថាខ្លួនប្រព្រឹត្តខុសហើយ គួរលះបង់ចោលនូវសេចក្តីប្រព្រឹត្តខុសនោះចេញ ត្រឡប់កែខ្លួនឲ្យជាមនុស្សល្អត្រឹមត្រូវឡើង ផ្តើមប្រព្រឹត្តសេចក្តីល្អតទៅ, តួយ៉ាងដូចព្រះអង្គុលិមាល ធ្លាប់ធ្វើជាចោរកាប់សម្លាប់មកជាច្រើន តែចេះត្រឡប់កែខ្លួនបានមកតាំងនៅក្នុងសីលធម៌ ទាល់តែបានសម្រេចព្រះអរហត្តផល ហើយបន្លឺឧទានវាចាសំដែងពីសេចក្តីឃើញចំពោះរឿង ការត្រឡប់កែខ្លួននេះ ដោយជ្រះថ្លាក្នុងចិត្តពិតប្រាកដតាមពុទ្ធាភាសិត ដែលបានតាំងទុកជាគោលខាងដើមនោះ ។

៥- កាលបើពិចារណា អំពីរឿងពុទ្ធប្រវត្តិ នឹង សាវកប្រវត្តិហើយអាចយល់ឃើញថា ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ក្តី សាវកទាំងឡាយក្តី សុទ្ធតែធ្លាប់បានឆ្លងកាត់នូវគោលវប្បធម៌ ការត្រឡប់កែខ្លួនដូច្នោះទាំងអស់អង្គ ។ ក្នុងអបទានសំដែងពីបុព្វកម្មរបស់ព្រះអង្គថា ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះអង្គធ្លាប់ជាអ្នកលេងឈ្មោះបុនាលិ បានពោលមើលងាយព្រះបច្ចេកពុទ្ធក្នុងជាតិដែលកន្លងមកហើយ នឹងប្រព្រឹត្តអាក្រក់ក្នុងជាតិ ជាលំដាប់តទៅទៀត ក្នុងទីបំផុតក៏ព្យាយាមត្រឡប់កែខ្លួន លែងប្រព្រឹត្តអាក្រក់បានត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធ១អង្គក្នុងលោក ។ សាវកទាំងឡាយដូចព្រះសារីបុត្តនឹងព្រះ មោគ្គល្លានជាដើម ធ្លាប់រាប់អានសាសនាដទៃមកពីមុន តែកាលបានស្តាប់គោលវប្បធម៌ដ៏ប្រកបដោយហេតុផល ក្នុងសាសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគ ក៏ត្រឡប់ខ្លួន ត្រឡប់ចិត្ត ត្រឡប់សេចក្តីឃើញ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចារ្យក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាវិញ ។ ជដិល ១ ពាន់រូប គឺ ឧរុវេលកស្សបៈ នទីកស្សបៈនឹងគយាកស្សបៈ ៣ នាក់បងប្អូនជាប្រធាន ក៏ធ្លាប់ប្រកាន់តឹងរ៉ឹងក្នុងលទ្ធិដទៃមកពីមុនដែរ កាលបើបានស្តាប់ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ហើយ ក៏ពិចារណាឃើញដោយចិត្តរបស់ខ្លួនឯងថា លទ្ធិដើមរបស់ខ្លួនពុំមានខ្លឹមសារ ទើបត្រឡប់មកសូមឧបសម្បទាក្នុងសំណាក់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់វិញ ។ ពិសេសបំផុត ព្រះឧរុវេលកស្សបៈបានពោលប្រកាសហេតុផល អំពីការដែលលើកលែងលទ្ធិដើម មករាប់អានព្រះពុទ្ធសាសនាវិញ ដល់ប្រជាជនក្នុងដែនមគធៈ ។

ព្រោះហេតុនេះ យើងជាពុទ្ធបរិស័ទរាល់គ្នាគប្បីប្រារព្ធនូវការត្រឡប់កែអង្គរបស់ព្រះមានព្រះភាគ នឹងការកែខ្លួនរបស់ព្រះសង្ឃបុរាណជដិលជាដើមនោះ យកមកជាអារម្មណ៍ ហើយត្រូវត្រួតពិនិត្យមើលនូវសេចក្តីប្រព្រឹត្តរបស់ខ្លួនថែមទៀត ។ បើអធ្យាស្រ័យរបស់យើងនៅមានឃោរឃៅក៏គួរកែខៃឲ្យស្លូតបូតទន់ភ្លន់ បើនៅជាអ្នកខ្ជិលច្រអូស ក៏គួរប្រារព្ធតាំងសេចក្តីព្យាយាមឡើង, សេចក្តីខុសណាៗ ដែលខ្លួនធ្លាប់ប្រកាន់រឹងជំហរមក, កាលដឹងថាខុសហើយ ចូរត្រឡប់កែសេចក្តីឃើញខុសនោះចោលចេញ ហើយធ្វើឲ្យត្រូវត្រង់ជាថ្មីតទៅ ។

ថ្ងៃណាដែលធ្វើដូច្នោះ ថ្ងៃនោះទុកជាថ្ងៃសុភមង្គលនៃពួកយើងជាពុទ្ធបរិស័ទទាំងអស់គ្នា ព្រោះបានកំចាត់បង់នូវសេចក្តីខុសក្នុងពេលមុនដោយ ការត្រឡប់កែខ្លួនឲ្យជាមនុស្សល្អតទៅ ។ បុគ្គលបានក្រេបរសបីតិដែលកើតអំពីការធ្វើសេចក្តីល្អមានសីលធម៌ជាដើម ដោយការត្រឡប់កែខ្លួនហើយ ឈ្មោះថាញ៉ាំងជីវិតរបស់ខ្លួនឲ្យស្រស់រីករាយជាទីបំផុត ។

ស្រង់ចេញពីទស្សនាវដ្តីកម្ពុជសុរិយា ឆ្នាំ១៩៥៩
ដាក់ផ្សាយក្នុងប្លក់ព្រះពុទ្ធសានាខ្មែរ : http://khmerbuddhism.wordpress.com